

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Tomasz Przesławski

w sprawie ze skargi R. J.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
II AKz 1163/23,

z udziałem Skarb Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie
po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych w dniu 2 lipca 2024 r.,

oddala skargę.

Oktawian Nawrot Grzegorz Żmij Tomasz Przesławski

UZASADNIENIE

Pismem z 30 listopada 2023 r. R. J. (dalej: „Skarżący”) reprezentowany przez pełnomocnika – adw. Ł. K. wystąpił ze skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżący wniósł o stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie o sygn. akt II AKz 1163/23 oraz zasądzenie na jego rzecz kwoty 20.000 zł i zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że toczy się przeciwko niemu postępowanie przygotowawcze nadzorowane przez Mazowiecki Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przesłępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Warszawie pod sygn. akt PK [...] Postanowieniem z dnia 8 marca 2023 r. Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie, sygn. akt V Kp 383/23 zastosowano wobec skarżącego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy od dnia zatrzymania, tj. od dnia 5 czerwca 2023 r. Środek zapobiegawczy był kolejno przedłużany postanowieniami Sądu Okręgowego w Warszawie – ostatnio postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2023 r. do dnia 2 grudnia 2023 r. (sygn. akt XII Kp 887/23). Zażalenie na postanowienie z dnia 30 sierpnia 2023 r. przedłużające stosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania do dnia 2 grudnia 2023 r. wniósł skarżący i jego obrońca. W uzasadnieniu skargi na przewlekłość skarżący wskazał, że jego stan zdrowia nie pozwala na dalsze pozostawanie w warunkach izolacji. Do wniesionej skargi dołączył opinię medyczną z zakresu specjalizacji neurologa. Postanowieniem z dnia 30 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie rozpoznał zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2023 r. w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie w odpowiedzi na skargę zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest niezasadna.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725 ze zm., dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”, „u.s.p.p.”) – strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy

bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Przedmiotem postępowania prowadzonego na podstawie ustawy o skardze na przewlekłość jest więc zasadniczo ocena, czy w postępowaniu głównym sąd albo prokurator działał w warunkach przewlekłości. Także w niniejszej sprawie przedmiotem oceny jest to, czy Sąd Apelacyjny w Warszawie, rozpoznając sprawę działał opieszale.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, za naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uznaje się wielomiesięczną beczynność sądu polegającą na niewyznaczaniu rozprawy. Zasadniczo o nieuzasadnionej zwłoce można mówić wówczas, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy, zachowanie strony, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, jest dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 marca 2016 r., III SPP 47/16).

Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 r., sygn. akt KSP 2/08, zasadniczym celem skargi nie jest stwierdzenie przewlekłości, jaka ewentualnie wystąpiła w zakończonym postępowaniu sądowym, lecz spowodowanie podjęcia przez sąd, przed którym postępowanie się jeszcze toczy i jest dotknięte przewlekłością, działań zapobiegających dalszej przewlekłości postępowania.

Oceny, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, nie można jednak sprowadzić wyłącznie do ogólnego czasu trwania postępowania. Niewątpliwie jednym z celów postępowania karnego jest dążenie do szybkiego zakończenia sprawy, jednakże nie może to nastąpić z pominięciem rzetelnego i merytorycznie prawidłowego rozpoznania sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 października 2023, I NSP 143/23).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przewlekłość postępowania zachodzi wtedy, gdy zwłoka jest nie tylko nadmierna, ale nie znajduje też uzasadnienia w obiektywnych okolicznościach sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 16

czerwca 2011 r., III SPP 14/11; 27 marca 2012 r., III SPP 8/12; 8 listopada 2017 r., III SPP 46/17).

Odnosząc powyższe do zarzutu Skarżącego dotyczącego przewlekłości postępowania w sprawie, Sąd Najwyższy stwierdza, że ustalenie zaistnienia przewlekłości postępowania nie jest zależne jedynie od upływu czasu i subiektywnych odczuć Skarżącego, a jest wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami przewidującymi prowadzenie określonych procedur.

Jak wynika z akt sprawy, postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie postanowił przedłużyć wobec Skarżącego tymczasowe aresztowanie. W dniu 12 września 2023 r. do Sądu I instancji wpłynęło zażalenie obrońcy Skarżącego na postanowienie w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania (k. 134), a kolejno w dniu 19 września 2023 r. zażalenie podejrzanego (k. 152). W dniu 27 września 2023 r. do Sądu II instancji wpłynęło pismo obrońcy Skarżącego wraz z wnioskiem dowodowym. Zarządzeniem z dnia 5 października 2023 r. sprawa Skarżącego wpisana została do repertorium pod sygnaturą II AKz 1163/21 i przydzielono ją do referatu sędziego sprawozdawcy. Termin posiedzenia w sprawie wyznaczony został na dzień 16 listopada 2023 r. Wnioskiem Skarżącego z dnia 5 października 2023 r. zwrócił się on do Sądu Apelacyjnego w Warszawie o jak najszybsze rozpatrzenie złożonego przez niego i jego obrońców zażalenia na tymczasowe aresztowanie z uwagi na stan zdrowia. Zarządzeniem z dnia 17 października 2023 r. zarządzono zwrócenie się do Zakładu Karnego we W. o aktualne świadectwo o stanie zdrowia podejrzanego. Kolejno wnioskiem z dnia 13 października 2023 r. Skarżący zwrócił się do Sądu o przyspieszenie terminu posiedzenia wyznaczonego w jego sprawie (k. 194). Pismem z dnia 2 listopada 2023 r. Sąd poinformował Skarżącego, iż z uwagi na oczekiwanie na opinię dotyczącą jego stanu zdrowia nie jest możliwe przyspieszenie posiedzenia w sprawie. Kolejno do Sądu II instancji wpłynęła opinia o stanie zdrowia Skarżącego z dnia 30 października 2023 r. (k. 200). Następnie pismem z dnia 30 października 2023 r. do Sądu wpłynęło kolejne pismo obrońcy podejrzanego wraz z wnioskiem dowodowym, między innymi w postaci opinii medycznej z zakresu specjalizacji neurologa. Zarządzeniem z dnia 14 listopada 2023 r., w związku z nieobecnością sędziego referenta, związaną z przebywaną przez niego chorobą, wyznaczono jego zastępcę w sprawie Skarżącego oraz nowy termin posiedzenia na dzień 30 listopada 2023 r. (k. 247-248). Pismem z dnia 16 listopada 2023 r. obrońca Skarżącego wniósł o zmianę terminu posiedzenia. Zarządzeniem z 16 listopada 2023 r. poinformowano obrońcę Skarżącego, że nie jest

możliwa zmiana terminu posiedzenia, a stawiennictwo obrońcy nie jest obowiązkowe (k. 260). Postanowieniem z dnia 30 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania. Kolejno zarządzeniem z dnia 30 listopada 2023 r. (k. 48 akt sprawy II S 7/24) odmówiono przyjęcia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie Skarżącego jako niedopuszczalnej z mocy ustawy. Pismem z 12 grudnia 2023 r. do Sądu II instancji Skarżący złożył oświadczenie dotyczące postanowienia z dnia 30 listopada 2023 r. (k. 329). Na skutek zażalenia obrońcy skarżącego, postanowieniem z dnia 30 stycznia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił zaskarżone zarządzenie w przedmiocie odmowy przyjęcia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie II AKz 1163/23 i sprawę przekazał do merytorycznego rozpoznania (k. 58 akt sprawy II S 7/24). Postanowieniem z 5 marca 2024 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził swoją niewłaściwość do rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania toczącego się przed tym sądem w sprawie pod sygn. II AKz 1163/23 i skargę przekazał Sądowi Najwyższemu (k. 70-71 akt sprawy II S 7/24).

Sąd Najwyższy oceniając tę ostatnią kwestię doszedł do wniosku, że skarga na przewlekłość w postępowaniu zażaleniowym, z uwagi na jej istotność z punktu widzenia zapewnienia odpowiedniego standardu ochrony praw człowieka, jest co do zasady dopuszczalna, co potwierdza pośrednio dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2005 r., III SPP 124/04). Kwestie tymczasowego aresztowania w sposób istotny wpływają na podstawowe wartości, które wyprowadzić można z Konstytucji RP, tj. przede wszystkim wolność osobistą. Podkreślić należy, że na etapie tymczasowego aresztowania czy to podejrzany czy oskarżony, korzysta z domniemania niewinności. W związku z tym konieczne jest odniesienie się do kwestii współwystępowania i ważenia zasad prawnych obowiązujących w całym procesie karnym.

W rozpatrywanej sprawie niewątpliwie dochodzi do ścierania się zasady formalizmu prawniczego z zasadą poszanowania prawa do sądu, którego zasadniczym elementem jest rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie. W tej sytuacji ważniejszą zasadą niż zasada formalizmu prawniczego, jest zasada poszanowania godności i prawa do sądu, która wyraża się w szybkim rozpoznaniu zażalenia na tymczasowe aresztowanie, wszak tymczasowo aresztowany pozbawiony zostaje fundamentalnego elementu właściwego dla każdego człowieka – wolności. Dlatego, mimo tego, że jest to postępowanie o charakterze incydentalnym Sąd Najwyższy opowiada się za dopuszczeniem możliwości jego weryfikacji z punktu widzenia terminowości podejmowanych przez sąd decyzji.

W ocenie Sądu Najwyższego zarzut Skarżącego, że nastąpiła przewlekłość postępowania jest jednak nietrafny. Analiza akt postępowania nie pozostawia wątpliwości, że na czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy miał wpływ szereg okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, w szczególności charakter sprawy i stopień jej złożoności. W sprawie wystąpił też szereg czynności, których należyte przeprowadzenie również wymagało istotnego nakładu czasowego oraz organizacyjnego. Jak wynika z przedstawionego powyżej stanu faktycznego, w sprawie nie można stwierdzić beczynności ani opieszałości Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Nie wystąpiły odstępstwa od czasu zwyczajowo koniecznego do wykonania czynności niezbędnych do rozpoznania sprawy Skarżącego. Czynności związane z prowadzeniem sprawy były wykonane bez zwłoki oraz w normalnym toku czynności. Postępowanie w tej sprawie nie było prowadzone w sposób rozwlekły. Nadto w ocenie Sądu Najwyższego podkreślenia wymaga okoliczność, że skarga została wniesiona do sądu tuż przed wydaniem postanowienia kończącego aktualny etap postępowania (miało to miejsce tego samego dnia, skarga wniesiona została około godziny 10:00, zaś posiedzenie zakończyło się około godziny 15:00), a więc skarga nie mogła mieć charakteru dyscyplinującego dla sądu, a tym sposobem osiągnąć jej głównego celu.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że żądanie stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie II AKz 1163/23 jest bezzasadne, bezzasadne są w konsekwencji także dalsze żądania strony.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Oktawian Nawrot Grzegorz Żmij Tomasz Przesławski

[SOP]

[a!]